

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 657

שבת אורה

האזינו

אזהרה המורה! העלון מיועד אך
ורק לרציניים שיודעים את
חשיבות התפילה, ובשעת התפילה
לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.
לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

אילו יום הכיפורים היה חל פעם בשבעים שנה, היה בו אושר גדול,
וכמה גדול האושר שהוא חל כל שנה. (רבי ישראל סלנט זצ"ל)

אם כל השנה כולה שפעו פניו של רבי יוסף חיים זונגפלד, זצ"ל קרני-
הוד, והפיקו זוהר של קדושה וזיו עילאי - הרי בהגיע ערב יום
הכיפורים, היה עור פניו מבהיק בזיו חלילי, שהלך ונתלהט ככל
שנתקרב היום הקדוש. שח אחד מוקני ירושלים: כשהייתי בא לדרשתו
של רבי יוסף חיים בשבת שובה, הרי בשעה שהיה מתעטף בטליתו
ועולה על יד ארון הקודש, והיה פותח ואומר: "ה' שפתי תפתח ופי
יגיד תהילתך" - היה הקהל כאילו נעקר מעולם התורה והשפל לעולם
אחר, לעולם שכולו התעלות מנוחה וכיסופין, לעולם יותר נעלה ונשגב.
היתה זו שעה של קורת רוח שהיתה יפה מכל חיי העולם הזה!
(האיש על החומה)

בפרוס יום הכיפורים כאשר מתרבים היו השואלים בהלכות התענית
והתפילות, תמה על כך רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל באוזני מקורבו,
שבהלכות תשובה, שהיא מצות היום - הכל פשוט וברור, ואין להם
ספיקות ושאלות כלל... (רבי שלמה זלמן אויערבך, חכו ממתקים)

סיפר רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שבאחת השנים הראשונות לבואו
של רבי דב בעריש וינדנפלד (הרב מטשיבין) זצ"ל לשכונת 'שערי חסד'
בירושלים, עבר פעם בליל יום הכיפורים אחר התפילה ליד בית הכנסת
'קהל חסידים' בשכונה, וראה מחזה מעניין - רבי דב בעריש מתעכב
על יד קבוצת אנשים השרים ניגונים שונים. למחרת במוצאי היום
הקדוש נצרך רבי שלמה זלמן לדבר עם רבי דב בעריש באיזה דבר,
ודרך אגב שאלו לפרש הענין. הסביר לו רבי דב בעריש: "אותם יהודים
הינם פליטי חרב, שבורי לב, שאיבדו את בני משפחתם במלחמה. מאז
שעלו ארצה איני רואה זיק חיך על פניהם. כשעברתי אחר התפילה
וראיתי אותם מנסים להחיות בקרבם את הניגונים שהיו מנגנים ביום
הכיפורים בבתי החסידים שבפולין, חשבתי בלבבי - היש זמן מתאים
מליל יום כיפור, להחיות בקרבם מעט רוח ונשמה?!" (שר התורה)

מדי ליל יום הכיפורים לאחר "כל נדרי", היה רבי שמשון פינקוס זצ"ל
נושא שיחה על עיצומו של יום, מהותו וחשיבותו, כשאחת הנקודות
העיקריות שעליהן עורר בקביעות, היתה זו שחובה לנצל את היום
הקדוש ולא לאבד אותו בידיים. היצר הרע - היה אומר - מודע הישב
להזדמנות הנדירה הזו הבאה אחת לשנה ומרכו את כל הכוח כדי
להסיח את דעתו מההזדמנות שהקב"ה ברחמי נותן בידיו, ובשום
אופן לא יניח לנו להתפלל כראוי, בין השאר במסווה של 'צדקות'
והרעת מחשבות ייאוש ורפיון. "תראה", פונה היצר הרע לכל אחד,
"ביום הזה צריכים לבכות, ואתה עם לב האבן שלך הרי לא מסוגל לזה.
עוזב, זה לא בשבילך. אתה, להתפלל כמו שצריך - לא יכול. וחבל לך
בכלל לנסות..." "אסור לתת לו לנצח!" היה קורא, "בל נתפתה לדרוש
מעצמנו דברים שאיננו יכולים לעמוד בהם, ויש לשאוף לכון כמה
שאפשר. אתה מרגיש מסוגל לכוון בתפילה שמונה עשרה אחת? - כולו
רווח. שתי שמונה עשרה? - תחשוף! - עוד קדיש. עוד תפילה חטוף
ככל יכולתך. אבל עיקר העיקרים הוא לא להיכנס למצב של ייאוש.
אל תישבר באמצע, ואל תיכנס ל'נעדרוין'. אל תשכח שאנחנו עומדים
בעיצומו של היום הקדוש ביותר בשנה". (המשמש בנבחרות)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶרְצָהּ... כִּי שָׁם ה' אֶקְרָא הָבו גִּדְל לְאִלּוּקֵינוּ מעשה
היה שנוכח רבי אלחנן וסרמן הי"ד בבית הכנסת הגדול בברנוביץ', בשבת
שובה, בעת שהרב המקום רבי דוד ווייצל זצ"ל עמד להשמיט את דרשתו
כמנהג ישראל, לפתע באו שלוחים להודיע שהרב אינו חש בטוב, ולא
יירוש היום, מיד נשאו כולם את עיניהם לעבר רבי אלחנן שידרוש הוא,
ניסה רבי אלחנן לסרב, אך האנשים הוסיפו להפציר בו שידרוש, לבסוף
עלה רבי אלחנן על הבמה, ופתח בדברי הקדמה אותם קישר לפרשת
השבוע פרשת האזינו וכה אמר: משה רבינו אשר התורה מעידה עליו
שהיה עניו מכל האדם, אשר על פני האדמה, הכיצד זה הגיע לדבר בנוסה,
"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פ"י" וכי הוא בשור ודם בן
תמותה יקח לו עדים שיהיו חיים וקיימים לעולם? אלא משה רבינו עצמו
בנשימה אחת מיישב את דבריו באומרו, כי שם ה' אקרא הו גודל
לאלוקינו, איני אומר לכם אפילו דבר אחד משלי, רק משל הקב"ה ובשביל
כבודו יתברך, הריני רשאי לקחת עדים החיים וקיימים לעולם, אף עלי
המשיך רבי אלחנן בהתנצלות אין לשאול, מי שמך מוכיח ומטיף ליהודי
ברנוביץ', כי לא אומר לכם שום דבר משלי, אלא דברים המפורשים בתורה.
(אור אלחנן)

הַצֹּר תָּמִים פָּעֵלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵיל אֲמוֹנָה וְאֵין עָלָי צָדִיק וְיִשָּׁר
הוא: רבי יחיאל מרדכי גורדון זצ"ל מלומדיה תמה, מדוע בחר משה לפתוח
את שירת האזינו, עליה נאמר שתהיה "לעד בבני ישראל" (לעיל לא, יט),
דוקא במקרא זה אשר מביע הצדקת הדין הקשה, ונאמר בתפילת "צדוק
הדין". בהספדו על רבה של קובנה, הגאון בעל "דבר אברהם", ועל כל
משפחתו וקהלתו שנרצחו בידי הנאצים הארורים, העלה רבי יחיאל מרדכי
לתרץ באופן זה: כידוע, בשירה זו נרמז כל מה שיארע לישראל עד ביאת
המשיח. ומצינו בחז"ל שהקב"ה גם הראה למשה במראה הנבואה, את כל
העתיד להתרחש עם ישראל עד תחיית המתים, (ראה רש"י להלן לה, ב,
"עד הים האחרון"). כיון שראה משה רבינו דור דור ופרנסיו, דור דור
ומנהיגיו, וחזה את החורבן הנורא של רבבות אלפי ישראל, וגאונות התורה
בראשם, שנהרגו ונשרפו בידי בני עולה, פתח מיד בפסוק "הצור תמים
פעלו כי כל דרכיו משפט וגו'", כדי לחזק את בני ישראל באמונתם.
(פנינים משולחן נבזה)

זָכַר יְמוֹת עוֹלָם בֵּינו שְׁנוֹת דָּד וְדָד שָׁאֵל אֲבִיךָ וְגִנְדָּךְ וְקִנְיָךְ וְיִאמְרוּ לָךְ: פשוטו
של מקרא מתייחס אל כל הדורות ועל כל המעשים הנעשים בעולם. מאחר
שבכל הארץ משפטים, ומשפטי ה' ודאי נעשים על פי התורה, על כן כשם
שצריך להבין דברי תורה ולהעמיק בהם, כך יש להתבונן בכל המאורעות
המתרחשים בעולם, ולמצוא יסודם על פי משפטי התורה. ברם לא יסמוך
האדם על בינתו, כיון שדעתו קצרה מלהבין דעת עליון. אלא צריך לשמוע
לדעת רבותינו ז"ל, כפי שהנחילו לנו בתורה שעל פה. לכן המשיך הכתוב
ואמר: "שאל אביך ויגדך וקניך ויאמרו לך". יש לדעת כי הציר עליו
מסתובבת הנהגת ה' בבריאה, הוא כלל ישראל "בהנחל עליון גוים בהפרידו
בני אדם, יצב גבולות עמים למספר בני ישראל". שהרי מובן כי כל היצורים
בבריאה נבראו לכבוד השי"ת לעשות רצון קונם. ומכל סוגי הנמצאים,
העיקר הוא המין האנושי. ומהמין הזה העיקר הם כלל ישראל, שהם חלק
ה' ועבדיו. ואף שהם המעט מכל העמים, אבל כך טבע ה' בבריאה
שהפסולת מרובה מהאוכל. הגויים מרובים מישראל, ובכלל ישראל גופא,
הלויים, השבט הנבחר, הם המעט. נמצא שתכלית הבריאה הם כלל ישראל,
וכל אשר מתרחש בעולם, הוא למען ישראל, אף כי דעתנו קצרה מלהבין
זאת. (טללי אורות רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

שח רבי ישראל דוד ניוונוני זצ"ל: סיפור על אחד ירא שמים ששכרו אותו באמריקה להיות חזן בימים הנוראים. וביקש שש מאות דולר בשכרו, ונשיא הקהילה הסכים רק על חמש מאות, ולבסוף הסכים החזן על סכום זה. שהגיע להתפלל ואמר את הפיוט "הנני העני ממעש" וכו' והתחיל לבכות. הוא הרגיש את המילים בפנימיות שלו ואת אימת יום הדין. ואז קם נשיא הקהילה ממקומו לעבר החזן ואמר לו: אל תבכה, אני יוסיף לך את המאה דולר שביקשת... לא היה לו אפילו מחשבה שאפשר לבכות על רוחניותו ומסתמא אם הוא בוכה - זה יכול להיות רק על כסף... (המוסר והנעם)

"ענין של טעם"

טעם שאומרים "כל נדר" בלשון ארמי, לפי שנתקן בבבל שבה היה עיקר לשונם בארמית, לכך תיקנוהו בארמית כדי שיבינוהו הכול (לבוש, סי' תרי"ט)

"מפי כתבם"

גם יום כיפור שייך לאמונה. כי הנה פסק הרמב"ם (הל' שגגות פ"ג ה"י) שמי שאינו מאמין בכפרתו אין יום הכיפורים מכפר לו! למרות שאינו רואים - עלינו להאמין שחל בנו שינוי עצום ביום כיפור! משל למה הדבר דומה? לאדם שעליו פצעים בגופו. הרופא בודק אותו ואומר לו שהפצעים מקורם בזהוים שבתוך הגוף, ולכן עליו לקחת תרופה פלוגית, ותוך שלשה ימים הוא יבריא. אותו חולה שומע להוראות הרופא, לוקח במשך שלשה ימים, שלש פעמים ביום את התרופה בזמן ובמינון המדויק שאמר לו הרופא. לאחר שלשה ימים מביט אותו אדם בראי - והנה אין שום שינוי, גופו עדיין מלא פצעים. אומר לו הרופא: אתה בריא! הוזהרם שהיה בגופך, אשר גרם לכל הפצעים הללו - נעלם, ותוך זמן מה גם הפצעים ייעלמו. עליך להאמין לי! כי אם לא תאמין, ותמשיך בהרגליך הקודמים שהביאו לאותו וזהוים, הפצעים לא ייעלמו לעולם, כי הוזהרם יחזור. זהו יום כיפור! בשו"ע (או"ח סי' תרכ"ד) ומשנ"ב (שם) נאמר כי במצאי יום כיפור אוכלים ושמים, על פי המדרש (במדב"ר פ"ז, ב) שבמצאי יום כיפור יוצאת בת קול ואומרת: "לך אכול בשמחה לחמך" - כי כבר רצה האלקים את מעשיך" (קהלת ט, ז). אדם המאמין שיום כיפור חולל בו שינוי, הוא רואה את עצמו לאחר יום כיפור כאדם אחר לגמרי. נכון, "הפצעים" עדיין קיימים, קשה להתפלל, קשה ללמוד - אבל אם הוא יאמין שיום כיפור חולל בו את השינוי, "הוזהרם" חלף ועבר - הוא יראה במשך הזמן את הסייעתא דשמיא הנפלאה שיש לו! לעומת זאת, אדם "שאינו מאמין בכפרתו" - הוא לא מאמין שיום כיפור חולל בו שינוי, הוא לא מאמין שעבודה שבימים כתיקונם אורכת חדשים ארוכים, ביום כיפור הכל נעשה בבת אחת, והוא חוזר להרגליו הקודמים - אדם כזה באמת לא יראה את השינוי! גם אם נראה בעינינו שהעולם הוא אותו עולם של לפני יום כיפור, עלינו להאמין שבמצאי יום כיפור העולם הוא עולם אחר, והאדם הוא אדם אחר! כמו שאנו מאמינים ש"בראשית ברא אלקים", עלינו להאמין ש"ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם" (ויקרא טז, ל). הקב"ה טיהר אותנו, עשה אותנו מחדש - בדיה חדשה. ואם נאמין - ניזדר ונישמר.

(רבי שמשון פינקוס זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: כל איסורים שבתורה בשתייה היא בריבועית (לונג כ"ח נרם נפח), היכן מצונו על איסור שתייה אפילו בפחות מריבועית?

תשובה: שיעור שתייה להתחייב עליו ביום הכיפורים, קבלו חז"ל כמלא לוגמיו, והוא פחות קצת מריבועית, שכן הלכה למשה מסיני שכל אדם מתיישב דעתו קצת, כמלא לוגמיו שלו, והוא פחות מריבועית באדם בינוני.

(ספר החידושים)

קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. רבי זלמן סודרוצקין זצ"ל מספר ובספרו אזניים לתורה: זכור לי מקרה שקרה לי בהיותי מפליג באנייה בדרכי לארץ הקודש. מסע ארוך של ימים שלמים על פני הים, וכך קרה שהייתי בחדר אחד יחד עם אדם עשיר מופלג - בעל בתי חרושת בחוף לארץ, ובעל פרדסים וגנים רחבי ידיים בארץ ישראל. אלא שככל שגדל עושרו, כך רפתה אחיותו באמונתו, עד שנתקם כמעט לגמרי מקיום מצוות ומדרכי אבותיו. שהינו יחד ארבעה ימים תמימים על סיפון האנייה, ואני לא הנחתי לרגע. ניסיתי, בכל דרך ובכל טיעון, לעורר בלבו את האמונה במציאות הבורא. וברוך ה', דברי לא נפלו על אוזניים אטומות - ראיתי כיצד הם חודרים בו, כיצד משהו בתוכו מתעורר. וכך, ביום הרביעי, הודה בפני בפה מלא: "ניצחת אותי. אני מאמין כבר בקיומו של הקב"ה." אך מיד הוסיף בסיני: "אבל בתורה ובמצוותיה איני מאמין". באותו רגע ממש התחילה האנייה להתקרב אל חופי יפו. הבטתי בו ואמרתי לו בלבי הכואב: "מה חבל שאין לנו עוד זמן. אילו נשארו יחד עוד ארבעה ימים, בטוח אני שהייתי מצליח לשכנע אותך גם בעניין תורה מן השמים. אך מה אעשה, והזמן קצר." הנחנו את השיחה, ושנינו יחד עלינו אל סיפון האנייה כדי להתבונן מרחוק על ארץ ישראל הנשקפת מהאווירה עברו כמה דקות של שתיקה, שאלתי אותו שאלה שלכאורה לא נגעה לענייננו: "ספר לי, יש לך ילדים?" הוא ענה: "כן, יש לי בן ובת." שאלתי: "ומה הם עושים?" השיב: "הבן לומד באוניברסיטה, והבת עדיין נערה, לומדת בגימנסיה." אמרתי לו: "תגיד לי, למה בכלל אתה מטריח אותם בלימודים? הרי יש בידך הון עתק, עסקים משגשגים, ממון שיספיק להם לכל ימי חייהם. לא הבן ולא הבת עתידים לעסוק במקצוע הזה שהם לומדים כעת - אז למה לא לתת להם פשוט ליהנות מן החיים, לבלות בתענוגות ובשעשועים, כראוי לבני עשיר כמותך, במקום לייגע את מוחם ולבזבז את נעוריהם על לימודים?" הוא הביט בי בתימהון על השאלה, ואמר: "הרי הם בני ומוטלת עלי החובה ללמד אותם חכמה, שלא יגדלו כפראים חסרי חינוך. ראוי להם שייגעו עצמם בלימודים, כדי שיהיו מקובלים בין השכבות הגבוהות, שייחשבו לאנשי מדע ותרבות - וזה הכרחי לעושרם ולמעמדם, בדיוק כמו הכסף והזהב שאני מפזר עליהם ושהם עתידים לרשת ממני." באותו רגע חשתי כי תשובתו על השאלה שלי היא הדרך להסביר לו. אמרתי לו: "אתה בעצמך מודה כי חובתו של אב כלפי ילדיו איננה מסתכמת רק בדאגה לגשמיית - מזון, ביגוד, קורת גג ואפילו עושר - אלא עליו גם ללמדם חכמה ודעת. אם כן, אם ברצונך להיות עקבי עם עצמך: הרי אמרת שאתה מאמין בה' בורא עולם ויוצר האדם, ואנחנו כולנו נחשבים בניו - אם כן, מן הדין שתודה שגם עלי, על אבינו שבשמים, מוטלת אותה חובה, ואף למעלה הימנה: לא רק לזון ולפרנס אותנו ולספק את כל צרכינו הגשמיים, אלא גם ללמד אותנו חכמה ודעת, כדי שלא נחיה כפראים. ואם אתה, בשר ודם, נהגת כך בחוכמתך כלפי ילדך - קל וחומר בן בנו של קל וחומר, שהבורא, יוצרו של האדם, נהג כך כלפי בניו: הוא נתן לנו תורה מן השמים, חכמה עליונה, שמיישרת את דרכינו בעולם הזה ומבשרה אותנו להיות ראויים ומקובלים - לא בין שכבות גבוהות של בשר ודם, אלא לאחר אריכות ימינו, בין מלאכי מרום. ראיתי בעיני כי הרגיש שנכשל בתשובתו, שאין לו מענה. ובאותו רגע ממש, כאילו נגזר כך מן השמים, עננה האנייה בגמל, והגיעה העת לרדת אל החוף. נפרדנו זה מזה, והוא הלך משם שקוע במחשבות, מהרהר על ה' ועל תורתו.

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

אל תבהל לקצוף משום דבר. והארך אפך, פן תאבד את חכמתך. (הרא"ש)

כל אוהב שמתהפך ומשתנה באהבתו, חשוב אותו כשונא ואל תבטח בו לעולם. (רבי שלמה אבן גבירול)
כשעומדת לפניך שאלה לבירור, דון אותה לפי החשבון: איך היית נוהג בשעת נעילה ביוה"כ. (רבי ישראל סלנט)